

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจังหวัด เชียงราย ได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม และแผนที่การใช้ที่ดิน ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาดังนี้เป็น 3 ตอน ดังนี้

4.1 บริบทชุมชน ประกอบด้วย ประวัติการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทั่วไปของชุมชน ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชน ประกอบด้วย การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2539 การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2547 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2539-2547 เพื่อหาพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากและพื้นที่ที่มีปัญหาการใช้ที่ดิน

4.3 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

4.1 บริบทชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

4.1.1 ประวัติการตั้งถิ่นฐาน

ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งประกอบไปด้วยบ้านห้วยพลู บ้านสันตันกอก และบ้านศรีป่าซาง ทั้ง 3 หมู่บ้านนี้กลุ่มคนที่มาก่อตั้งนั้นเป็นกลุ่มเดียวกัน หมู่บ้านเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2440 หรือประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่ร่วมกันก่อตั้งหมู่บ้านคือ นายพุด นายดี นายเป็ง ซึ่งอพยพมาจากจังหวัดลำปาง โดยตั้งบ้านเรือนอยู่ทางทิศตะวันตกของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงโดยอยู่ในพื้นที่บ้านห้วยพลูปัจจุบัน เริ่มบุกเบิกตั้งถิ่นฐานเข้ามาจับจองพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย เพื่อทำเกษตรกรรม ซึ่งแต่ก่อนเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ยังไม่มีความเจริญ มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน เมื่อจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มขึ้นได้พัฒนาเป็นหมู่บ้าน โดยเริ่มแรกนั้นมีเพียงแค่หมู่บ้านเดียว คือบ้านห้วยพลู ที่มาของชื่อหมู่บ้านห้วยพลู แต่เดิมลักษณะของบริเวณที่ชาวบ้านมาตั้งรกรากนั้น พื้นที่มีสภาพเป็นป่าและลำห้วยนั้น เต็มไปด้วยต้นพลู ชาวบ้านจึงร่วมมือกันตั้งชื่อหมู่บ้านตามสภาพที่พบ เดิมบ้านห้วยพลูมีบริเวณกว้างขวางมากและ เริ่มมีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยกันมากขึ้นยากแก่การปกครองดูแล จึงได้แบ่งหมู่บ้านเป็นบ้านสันตันกอก เมื่อปี พ.ศ. 2505 ที่มาของชื่อ หมู่บ้านสันตันกอกเนื่องจากบริเวณที่อยู่อาศัยนั้นเป็นเนินเขา และมีต้นกอกขึ้นเยอะมาก

ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านสันตน์กอก” ต่อมาได้แบ่งแยกหมู่บ้านอีก โดยแบ่งจากบ้านสันตน์กอกซึ่งมีจำนวน ผู้คนมาอยู่อาศัยมากขึ้น เป็น “บ้านศรีป่าซาง” ในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 โดยที่มาของชื่อหมู่บ้าน มาจากที่บริเวณแถบที่ผู้คนเข้าไปอยู่อาศัยเป็นเนินเขา มีต้นไม้ซางขึ้นเยอะมาก จึงเรียกว่า “ป่าซาง” และเติมคำว่า “ศรี” ไว้ข้างหน้า เพราะ “ศรี” มีความหมายในทางที่เป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้าน จึงตั้งขึ้นมาเป็น “บ้านศรีป่าซาง” ดังนั้นชื่อหมู่บ้านมักตั้งตามสภาพแวดล้อมและตามชื่อลำห้วยที่ไหลผ่านชุมชน (ปิ่น คำจันทร์วงศ์, 2547: สัมภาษณ์)

4.1.2 ลักษณะทั่วไปของชุมชน

1) ที่ตั้ง

ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ประกอบด้วย บ้านห้วยพลู หมู่ที่ 1 บ้านสันตน์กอก

และหมู่ที่ 2 บ้านศรีป่าซาง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงรายไปทางทิศเหนือ ประมาณ 18 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ดังรายละเอียดในแผนที่ คือ

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านแม่ข้าวต้มท่าสุด
ทิศใต้	ติดกับตำบลนางแล
ทิศตะวันออก	ติดกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลป่าตึง

การเดินทางไปยังหมู่บ้านสะดวก โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคม

2) สภาพการตั้งบ้านเรือน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง อดีตมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่มแต่ละกลุ่มกระจายในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทางด้านกายภาพ บิดแหล่งน้ำเป็นหลักในการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐาน หมู่บ้านทั่วไปตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเชิงเขาใกล้แหล่งน้ำ การตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านแปรผันตามความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นในพื้นที่ ในอดีตแต่ละหมู่บ้านมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่มเพื่อความปลอดภัย โดยรวมกลุ่มอยู่เป็นหย่อมในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานและการเกษตรโดยพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ล้อมรอบหมู่บ้านห่างจากตัวหมู่บ้านประมาณ 1-2 กิโลเมตร ส่วนการปศุสัตว์แบ่งการปศุสัตว์ของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้ 2 ประเภท ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่พักอาศัย สัตว์ที่เลี้ยง ได้แก่ ไก่ หมู สุนัข โดยเลี้ยงปล่อยในบริเวณบ้าน ส่วนอีกประเภทคือ การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ป่าหรือพื้นที่เกษตรกรรมได้แก่ วัว และ ควาย

ปัจจุบันชุมชนไม่สามารถขยายตัวได้เกิดจากการตั้งถิ่นฐานกระจุกกันอยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน เดิมหนาแน่นขึ้นเรื่อยๆ มีการสร้างอาคารพาณิชย์ หอพัก ร้านค้า ขึ้นมากมาย พื้นที่ที่เหมาะสมทำ การเกษตรกรรมมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นเกษตรกรได้ทำการเกษตรแบบไร่มุมเวียน โดยใช้ภูมิปัญญา ชาวบ้านคือ ชาวบ้านที่ทำนา จะทำนาปีละครั้ง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วก็จะทำการปลูกถั่วเหลือง ถั่วลิสง พริกในพื้นที่ของตนเอง เป็นการสร้างรายได้ และช่วยให้ดินได้พักฟื้นกลับมาอุดมสมบูรณ์ ซึ่งแต่ก่อนชาวบ้านจะทำอย่างเดียว เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จ ก็จะปล่อยที่นาทิ้งร้าง ไม่ทำประโยชน์ ใดๆ และพื้นที่นั้นมีการปลูกพืชชนิดเดียวเป็นเวลานาน ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง ทำให้ผล ผลิตน้อยลง ลักษณะของหมู่บ้านในชุมชนเป็นหมู่บ้านมีลักษณะครัวเรือนแบบเกาะกลุ่มกันแน่น ขาดแบบแผนที่ชัดเจนดูไม่เป็นระเบียบ การวางตัวของหมู่บ้านสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพ ได้ แก่ ทางน้ำ ต้นเขา และถนน

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงมีการตั้งบ้านเรือนแบบกระจาย ต่อเนื่องตลอดไปตามถนนชนบทและถนนคอนกรีตตัดแยกหมู่บ้าน บ้านเรือนที่อยู่ช้อนกันไปข้าง หลังมี อยู่ไม่เกิน 2 หลัง นอกจากนั้นก็ปลูกสร้างบ้านตามที่ดินของตนเองที่ได้รับมรดกตกทอดกัน หรือตามละแวกบ้านญาติพี่น้องและตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน บ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ ผสมกับก่ออิฐฉาบปูนแบบบ้านสมัยใหม่ที่มีทั้งแบบชั้นเดียวและแบบบ้านสองชั้น ภายในชุมชนมี ทั้งถนนลาดยางทางหลวง หมายเลข 1 ผ่านกลางชุมชน ถนนคอนกรีตและถนนลูกรังที่ใช้เป็นเส้น ทางไปมาหาสู่กัน และริมถนนทางหลวง มีอาคารพาณิชย์ ร้านค้า หอพักทั้งสองข้างทาง และหอพัก ที่อยู่ในซอยของชุมชนอีกซึ่งเกิดขึ้นมาในช่วงที่มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยรอบๆ ชุมชนจะเป็นทุ่งนา พื้นที่ว่างเปล่า นอกจากนั้นยังมีลำห้วยพลู ลำห้วยแม่ข้าวต้ม ไหลผ่านชุมชน ด้วย (แผนที่ 1)

3) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา สภาพดินเป็นดินเนื้อละเอียดหรือดินเหนียว มีความ สมบูรณ์ปานกลาง สภาพดินมีการระบายน้ำดี ถึง ปานกลาง เป็นดินเนื้อละเอียดความสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ พบในสภาพพื้นดินลาดชันเล็กน้อย ถึงลาดชันมาก ดินมีลักษณะเป็นดินลึกและมีการระบาย น้ำเป็นเนื้อละเอียดหรือดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง พบในสภาพพื้นที่ราบ เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวในฤดูฝน จัดเป็นพื้นที่เพาะปลูกอย่างถาวรสามารถใช้ปลูกพืชไร่หรือ สวนผลไม้ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงมีพื้นที่ประมาณ 12 ตาราง กิโลเมตร มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ลำห้วยแม่ข้าวต้ม ลำห้วยพลู หนองแสลบ หนองป่าอ้อ ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 30 องศาเซลเซียส (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสุต, 2547)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

4) ลักษณะการปกครองและประชากร

การปกครองในชุมชนนั้น แต่ละหมู่บ้าน จะมีผู้นำของแต่ละหมู่บ้าน คือ บ้านห้วยพลู และบ้านศรีป่าซางมีผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ส่วนบ้านสันตันทกอกจะมีกำนัน ซึ่งทั้งหมดได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำหมู่บ้านและมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำแต่ละหมู่บ้านคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำชาวบ้านในด้านต่างๆ

จากข้อมูลประชากรของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงในปี พ.ศ. 2540 มีประชากรทั้งสิ้น 1,939 คน แบ่งเป็นเพศชาย 946 คน และเพศหญิง 993 คน

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากรรายหมู่บ้านชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

บ้าน	ปี พ.ศ. 2539			ปี พ.ศ. 2547		
	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	ครัวเรือน	ชาย	หญิง
บ้านห้วยพลู	184	336	345	187	339	351
บ้านสันตันทกอก	123	202	221	128	208	229
บ้านศรีป่าซาง	222	391	403	228	399	413
รวม	529	929	969	543	946	993

ที่มา: สถานีอนามัยตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย, 2547

5) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และนอกจากนั้นแล้วในฤดูแล้ง ก็จะปลูกพืชล้มลุกอื่นๆ ทั้งพืชไร่ และพืชสวนที่รู้จักกันทั่วไป อาทิ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง พริก และผักต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้สาเหตุน่าจะมาจากลักษณะทางกายภาพ ประกอบกับการส่งเสริมพัฒนาและความต้องการของตลาดเป็นส่วนประกอบ โดยเฉพาะถั่วเหลืองเป็นที่นิยมของตลาดมาก หลังจากการทำนา ทำไร่ แล้วเสร็จ ชาวบ้านบางส่วนก็จะไปทำงานรับจ้างก่อสร้าง หรือเข้าไปทำงานในตัวเมือง

ในอดีตชุมชน มีระบบเศรษฐกิจเป็นเกษตรกรรมแบบกึ่งยังชีพ ที่ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ตามลักษณะทางกายภาพของชุมชน และอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน ลำห้วยพลู ลำห้วยแม่ข้าวต้ม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำนา ปลูกข้าวเหนียวเป็นหลัก โดยใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองในการปลูก นอกจากนั้นแล้วยังปลูก พืชผักสวนครัวต่างๆ และเลี้ยงสัตว์ ขณะเดียวกันก็มีการล่าสัตว์

และเก็บหาของป่าเพราะอยู่ใกล้ป่าสงวนแห่งชาติ หลังจากนั้น ก็มีการเปลี่ยนมาทำไร่สับปะรด เพราะเห็นว่าเห็นว่าได้ราคาดี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ ทำให้ทราบว่าสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนได้เปลี่ยนไปมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าขายแทน อันเนื่องมาจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และตอบสนองความต้องการขององค์กรที่มาจากภายนอกหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าคนกลาง และกลุ่มนายทุนต่างๆ

ค่าใช้จ่ายครัวเรือน วิถีชีวิตที่เรียบง่ายเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะความเป็นเมืองมากขึ้น ตลอดจนพฤติกรรมกรรมการบริโภคก็เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะบริโภคนิยมทำให้ประชากรมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น

ภาระหนี้สิน ภาระหนี้สินส่วนใหญ่จะเป็นการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และเงินโครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน (กขคจ.) กองทุนเงินล้าน ซึ่งนำมาลงทุนประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวนไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะว่าปลูกพืชได้ผลผลิตต่ำ ประกอบกับชาวบ้านยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการเกษตรที่ถูกต้อง จึงทำให้ประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดเป็นภาระหนี้สินตามมา

การถือครองที่ดินจากการสัมภาษณ์ การถือครองที่ดินนั้นได้มาจากการเริ่มต้นการทำไร่ได้พื้นที่ทำกินมาจากการจับจอง (บุกเบิกเองและสืบทอดต่อกันจากรพบุรุษ) ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยมีการถือครองที่ดินทั้งบริเวณที่ตั้งบ้าน รวมไปถึงพื้นที่ทำกิน

สาธารณูปโภค

การคมนาคมขนส่ง การเดินทางจากชุมชนมายังตัวเมืองเชียงรายโดยใช้รถนั้น สามารถเดินทางโดยใช้ทางหลวงหมายเลข 1 เป็นระยะทาง 18 กิโลเมตร และถนน ทางเดินในหมู่บ้าน เป็นถนนคอนกรีตกว้าง 2-3 เมตร เชื่อมแต่ละหมู่บ้านถึงกัน

แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค บ้านสันตันกอกนั้น มีการใช้น้ำประปา ส่วนชาวบ้านห้วยพลูบ้านศรีป่าซาง และบางส่วนของบ้านสันตันกอก ใช้น้ำบ่อและบ่อบาดาล และขณะนี้กำลังของงบประมาณในการสร้างประปาภูเขา ในพื้นที่ของชุมชนมีลำน้ำห้วยพลู น้ำแม่ข้าวต้ม ไหลผ่าน โดยลำน้ำ มีความสำคัญต่อคนในชุมชนเพราะชาวบ้านใช้เป็นแหล่งจับสัตว์น้ำและยังใช้เป็นแหล่งน้ำในการทำเกษตรอีกด้วย ในชุมชนมีไฟฟ้าใช้ ทุกหลังคาเรือน

6) ลักษณะทางสังคม

วิถีชีวิต ชาวชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มีการดำเนินชีวิต แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มชาวบ้านดั้งเดิม ชาวบ้านในชุมชน มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ครอบครัวที่อยู่ด้วยกันนั้นส่วนใหญ่มักเป็นพ่อแม่ ผู้สูงอายุ เด็กจึงเป็นไปอย่างเรียบง่าย ดั้นเข้ามาที่ปรุงอาหาร โดยจะซื้อเนื้อ ผักมาจากตลาด มาปรุงอาหารเอง บางทีก็เก็บผัก ซึ่งปลูกเองในบริเวณบ้าน มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายแบบชนบทหรือกิ่งชนบท

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน กลุ่มนี้เป็นลูกหลานของคนในชุมชนมักจะมีวิถีชีวิตในการบริโภคเป็นแบบอาหารตามสั่งหรือเป็นถูง โดยจะซื้อมาหรือบริโภคตามร้านอาหารมีน้อยครั้งที่จะปรุงอาหารเอง ซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบคนในเมืองทั่วไป

ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน ครอบครัวส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนใกล้กัน โดยครอบครัวที่อยู่ใกล้กันมักจะเป็นญาติกัน เมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วมักจะแยกครอบครัวไปตั้งบ้านเรือนของตนเอง ซึ่งก็จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับบ้านพ่อแม่ โดยอาจจะเป็นพ่อแม่ทางฝ่ายผู้ชายหรือฝ่ายผู้หญิงก็ได้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความต้องการของแต่ละฝ่าย ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการส่งเสริมของภาครัฐส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในหมู่บ้านต่างๆ เพื่อสร้างประโยชน์ในกับตนเองและพื้นที่ที่อยู่อาศัยในชุมชน การรวมกลุ่มในหมู่บ้านหรือในชุมชนต่างๆ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มส่งเสริมการปลูกและแปรรูปสับปะรด กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

การสาธารณสุข ชุมชนอยู่ในเขตการให้บริการด้านสาธารณสุขของสถานีอนามัยตำบลท่าสุด ตั้งอยู่ที่บ้านแม่ข้าวต้มท่าสุด หมู่ที่ 3 ตำบลท่าสุด ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและเวลาเดินทางเพียงไม่กี่นาที แต่หากเป็นกรณีที่เจ็บป่วยที่รุนแรง ก็สามารถไปรับบริการได้จากโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ เป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 20 กิโลเมตร ในเขตชุมชนมีคลินิกเอกชน จำนวน 1 แห่งเท่านั้นที่ให้บริการแก่ประชาชน โดยจะเปิดดำเนินงานในตอนเย็นเท่านั้น และมีร้านขายยา นอกจากนี้ในชุมชนยังมีหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาแบบดั้งเดิมด้วยการใช้สมุนไพร การนวดแผนโบราณ การเป่า และการใช้เวทย์มนต์คาถา ซึ่งยังพบว่าชาวบ้านบางส่วนยังใช้วิธีการรักษาแบบดั้งเดิมควบคู่ไปกับการรักษาตามแบบแผนปัจจุบัน

การศึกษา แต่เดิมก่อนที่จะมีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ชุมชนเป็นชุมชนชนบท การศึกษาของชาวบ้าน ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ (ป.4-ป.6) ซึ่งในอดีตนั้นพ่อแม่ไม่นิยมให้บุตรหลานเรียนต่อ เมื่อลูกหลานจบการศึกษาภาคบังคับแล้วก็ให้ออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน แต่ในปัจจุบันเมื่อมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น จึงเริ่มที่จะส่งบุตรหลานเรียนสูงๆ ส่วนเด็กนักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อ อาจเนื่องมาจาก

ฐานะทางครอบครัวยากจนหรือไม่อยากเรียนต่อ ก็จะออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา ทำไร่และเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่ศึกษามีมหาวิทยาลัย 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนห้วยพลูพิทยา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนธารทิพย์ (เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กชาย) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง

ศาสนา ประเพณีและความเชื่อต่างๆ ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดห้วยพลู อยู่ในหมู่ที่ 1 และวัดสันตันทกอยู่ในหมู่ที่ 9 เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน ผีเมือง ผีที่อารักษ์คุ้มครองที่ต่างๆ โดยเชื่อว่าเมื่อทำการสิ่งใดต้องมีการบอกกล่าวผีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเขา นอกจากนั้นยังมีความเชื่อเรื่อง คาลา อาคม โขกลาง การสะเดาะเคราะห์ การสืบชะตา ประเพณีที่สำคัญ คือ จัดให้มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ในเดือนเมษายนซึ่งถือเป็นวันกตัญญูในชุมชน ในเดือนตุลาคม มีพิธีตานก๋วยสลาก เดือนพฤศจิกายน มีประเพณีลอยกระทง (ประเพณียี่เป็ง) และประเพณีตานข้าวใหม่ (ทานข้าวใหม่) คือการทำบุญหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 (ตรงกับเดือนมกราคม) จะมีการทำบุญตักบาตรและทำพิธีถวายข้าวใหม่ เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ เทวบุตร เทวดา เจ้ากรรมนายเวร และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ได้ปกป้องรักษาคอยช่วยให้พืชผลทางการเกษตรเจริญงอกงามได้ผลผลิตสูงเป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนการอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการนำเอาข้าวใหม่ที่เก็บเกี่ยวได้มาทำบุญร่วมกันที่วัด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

4.1.3 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 230 ราย ในชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 230

ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ	จำนวน
เพศ		
ชาย	55.7	128
หญิง	44.3	102
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	12.2	28
30 - 39 ปี	55.6	128
40 - 49 ปี	13.9	32
50 ปีขึ้นไป	18.3	42
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	72.6	167
มัธยมศึกษาตอนต้น	4.8	11
มัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช.	8.3	19
อนุปริญญา ปวส.	2.2	5
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	6.9	16
ไม่ได้เรียนหนังสือ	5.2	12
สถานภาพ		
โสด	11.8	27
สมรส	84.3	194
หย่าร้าง	1.7	4
หม้าย (เสียชีวิต)	2.2	5

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ	จำนวน
สมาชิกในครอบครัว (Mean = 4, S.D.= 1)		
1-3 คน	34.8	80
4-5 คน	52.2	120
6-8 คน	13.0	30

ผลการศึกษา (ตารางที่ 2) พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชายและเพศหญิงในจำนวนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 55.7 เป็นเพศชาย และร้อยละ 44.3 เป็นเพศหญิง

อายุกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-49 ปี ร้อยละ 55.6 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 18.3 กลุ่มอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 13.9 และต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 12.2 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างอายุโดยเฉลี่ย 46 ปี และอายุสูงสุดเท่ากับ 82 ปี และอายุต่ำสุด 19 ปี

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 72.6 และรองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 4.8 และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 6.9 และไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 5.2 และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 4.8 และอนุปริญญา, ปวส. ร้อยละ 2.2 ตามลำดับ

สถานภาพ ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 84.3 รองลงมาคือ โสด ร้อยละ 11.7 หม้าย (เสียชีวิต) ร้อยละ 2.2 และหย่าร้าง ร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

สมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 4-5 คน ร้อยละ 52.2 รองลงมาคือ 1-3 คน ร้อยละ 34.8 และ 6-8 คน ร้อยละ 13 จำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย 4 คน และมีสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 8 คน แสดงให้เห็นว่าครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนขนาดกลางถึงขนาดเล็ก ถ้าเป็นครัวเรือนขนาดกลางที่มีสมาชิก 4 คน จะสังเกตได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วยบุคคล 2 รุ่น คือ พ่อ แม่ของหัวหน้าครัวเรือน และหัวหน้าครัวเรือนและครอบครัว แต่ถ้าเป็นครัวเรือนขนาดเล็กที่มีสมาชิก 1-3 คน ส่วนมากจะเป็นการแยกครอบครัวออกมาอยู่กันเอง

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 230

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	ร้อยละ	จำนวน
อาชีพ		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	7.4	17
เกษตรกรกรรม	43.1	99
รับราชการ	1.3	3
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	0.4	1
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	7.0	16
รับจ้าง	19.1	44
ค้าขาย	10.4	24
นักเรียน นักศึกษา	7.0	16
อื่นๆ	4.3	10
รายได้ต่อเดือน (Mean = 4,264, S.D. = 3,928)		
ต่ำกว่า 1,000 บาท	3.9	9
1,000-5,000 บาท	67.8	156
5,001-8,000 บาท	9.6	22
8,001-15,000 บาท	5.7	13
15,001 บาทขึ้นไป	2.6	6
ไม่ระบุ	10.4	24
ภูมิลำเนาเดิม		
เกิดในหมู่บ้านนี้	81.3	187
เกิดหมู่บ้านอื่นจังหวัดเชียงราย	13.0	30
เกิดในจังหวัดอื่นภาคเหนือ	3.0	7
เกิดภาคอื่น	2.6	6
ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้าน (Mean = 42, S.D. = 17)		
ต่ำกว่า 30 ปี	26.1	60
30 ปีขึ้นไป	72.2	166
ไม่ระบุ	1.7	4

ผลการศึกษา (ตารางที่ 3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ถึงร้อยละ 43.1 รองลงมาคือ รับจ้าง 19.1 ค้าขาย ร้อยละ 10.4 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 7.4 เป็น นักเรียน นักศึกษา ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 7.0 อื่นๆ เช่น ทำทอง เย็บผ้า ร้อยละ 4.3 รับราชการ ร้อยละ 1.3 และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 0.4 ตามลำดับแสดงให้เห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรกรรมโดยจะทำงานปี และทำไร่สับปะรด

รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ ระหว่าง 1,000-5,000 บาท ร้อยละ 67.8 รองลงมาคือ ไม่ระบุรายได้ ร้อยละ 10.4 และมีรายได้ ระหว่าง 5,001-8,000 บาท ร้อยละ 9.6 และมีรายได้ ระหว่าง 8,001-15,000 บาท ร้อยละ 5.7 และมีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 3.9 และมีรายได้ตั้งแต่ 15,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 2.6 กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,264 บาท มีรายได้สูงสุด 30,000 บาท มีรายได้ต่ำสุด 1,000 บาท ผู้ที่มีรายได้สูงสุดนั้นพบว่ารายได้มาจากการประกอบอาชีพธุรกิจทางด้านหอพัก

ภูมิลำเนาเดิม ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเกิดในหมู่บ้านนี้ ร้อยละ 81.3 รองลงมาคือ เกิดหมู่บ้านอื่นจังหวัดเชียงราย ร้อยละ 13 และเกิดในจังหวัดอื่นภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง ร้อยละ 3 และเกิดภาคอื่น เช่น ภาคกลาง ร้อยละ 2.6 แสดงให้เห็นว่ามีคนต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่โดยเข้ามาประกอบธุรกิจต่างๆ เช่น ค้าขาย และเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่รวมทั้งนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างอาศัยในหมู่บ้าน 30 ปีขึ้นไป ร้อยละ 72.2 และรองลงมาคือ ต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 26.1 ไม่ระบุระยะเวลาอาศัย 1.7 โดยอาศัยในหมู่บ้านสูงสุด คือ 82 ปี น้อยสุด คือ 1 สัปดาห์แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนได้ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเป็นเจ้าของและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 230

ลักษณะการเป็นเจ้าของและการใช้ที่ดิน	ร้อยละ	จำนวน
กรรมสิทธิ์ในบ้านที่อยู่อาศัย		
เป็นของตนเองหรือคู่สมรส	79.1	182
เป็นของบิดามารดา	15.7	36
เป็นของญาติพี่น้อง	2.6	6
เป็นบ้านเช่า	2.2	5
อื่นๆ	0.4	1

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะการเป็นเจ้าของและการใช้ที่ดิน	ร้อยละ	จำนวน
มีเอกสารสิทธิแบบ		
โฉนด	70.4	162
นส.3ก	2.2	5
สปก.4-01	1.3	18
ไม่มีเอกสารสิทธิ	3.9	3
อื่นๆ	0.4	9
มีโฉนดและนส.3ก	0.4	1
มีโฉนดและสปก.4-01	6.1	1
มีโฉนดและไม่มีเอกสารสิทธิ	7.4	14
ไม่ระบุ	7.9	17
เจ้าของที่ดิน (แปลง) (Mean = 2 S.D. = 1)		
เจ้าของที่ดิน (ไร่) (Mean = 6.39 S.D. = 5.78)		
ซื้อที่ดิน (แปลง) (Mean = 1 S.D. = 1)		
ซื้อที่ดิน (ไร่) (Mean = 4.32 S.D. = 2)		

ผลการศึกษา (ตารางที่ 4) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิในบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองหรือคู่สมรส ร้อยละ 79.1 รองลงมาคือ เป็นของบิดามารดา ร้อยละ 15.7 และเป็นของญาติพี่น้อง ร้อยละ 2.6 และเป็นบ้านเช่า ร้อยละ 2.2 อื่นๆ ร้อยละ 0.4

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิแบบโฉนด ร้อยละ 70.4 รองลงมาคือ สปก.4-01 ร้อยละ 1.3 และไม่ระบุเอกสารสิทธิ ร้อยละ 7.9 มีโฉนดและไม่มีเอกสารสิทธิ ร้อยละ 7.4 มีทั้งโฉนดและสปก.4-01 ร้อยละ 6.1 และไม่มีเอกสารสิทธิ ร้อยละ 3.9 และเป็นนส.3ก ร้อยละ 2.2 และเป็นทั้งโฉนดและนส.3ก และอื่นๆ ด้วย ร้อยละ 0.4

การเป็นเจ้าของที่ดิน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินถือครอง เฉลี่ย 2 แปลง มากที่สุด 5 แปลง น้อยที่สุด 1 แปลง และจำนวนไร่ที่ได้ครอบครองมากที่สุดคือ 36 ไร่ น้อยที่สุด 10 ตารางวา เฉลี่ยแล้วมีประมาณ 6.39 ไร่ต่อคน

การซื้อที่ดิน กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะซื้อที่ดิน เฉลี่ย 1 แปลง และซื้อมากที่สุดประมาณ 5 แปลง ซื้อที่ดินมากที่สุดเฉลี่ย จำนวน 8 ไร่ น้อยที่สุด คือ 18 ตารางวา เฉลี่ยแล้ว 4.32 ไร่ต่อคน

4.1.4 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับสภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นทั้งหมด 10 คำถาม ซึ่งเป็นคำถามในเชิงบวก ซึ่งมีระดับความคิดเห็นมากจะได้อะแนนมาก และถ้าเห็นด้วยน้อยก็จะได้รับคะแนนน้อย โดยคำนวณเป็นค่าเฉลี่ย เมื่อได้ค่าเฉลี่ยแล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ในการแสดงออกในความคิดเห็นปานกลาง โดยมีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 3.31$) ในระดับปานกลาง ซึ่งแยกระดับความคิดเห็นได้ดังนี้ (ตารางที่ 5)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก ได้แก่

- รายได้ส่วนใหญ่มาจากการธุรกิจหอพัก ค้าขาย การเกษตร ($\bar{X} = 3.60$)
- โอกาสในการหางานทำมีมากขึ้น ($\bar{X} = 3.53$)
- ที่ดินทำกินมีน้อยลง ($\bar{X} = 3.45$)
- ขยายตัวของเมืองทำให้วัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ($\bar{X} = 3.45$)
- เศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดีและมีเงินออม ($\bar{X} = 3.41$)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่

- ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลง ($\bar{X} = 3.29$)
- เกิดปัญหาสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาลักขโมย ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท ($\bar{X} = 3.14$)
- การบริการสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน) ในชุมชนดีขึ้น ($\bar{X} = 3.11$)
- เกิดกิจกรรมการบริการด้านสันตนาการ เช่น ผับ คาราโอเกะ ในชุมชน ($\bar{X} = 3.07$)
- คนในท้องถิ่นไม่ย้ายไปอยู่ที่อื่น ($\bar{X} = 3.03$)

จากข้อมูลข้างต้น เกี่ยวกับสภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สามารถแบ่งระดับความคิดเห็น

เห็นของกลุ่มตัวอย่างได้ 2 ระดับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับมากพบในประเด็นรายได้ส่วนใหญ่มาจากการธุรกิจหอพัก ค้าขาย การเกษตร รองลงมาคือ โอกาสในการหางานทำมีมากขึ้น

ที่ดินทำกินมีน้อยลง ขยายตัวของเมืองทำให้วัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป และเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดีและมีเงินออม

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับปานกลางพบในประเด็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลงเกิดปัญหาสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาลักขโมย ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท การบริการสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน) ในชุมชนดีขึ้น เกิดกิจกรรมการบริการด้านสันตนาการ เช่น ฝึบส์ การไอเกะ ในชุมชน คนในท้องถิ่นไม่ย้ายไปอยู่ที่อื่น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

4.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

เนื่องมาจากสาเหตุที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชน คือ การขยายตัวของเมืองและชุมชน การก่อตั้งมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2539-พ.ศ. 2547 ส่งผลให้เกิดผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมรวมทั้งประชากรในพื้นที่ศึกษา ดังนั้น ผู้ศึกษาได้ศึกษาลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชน เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วง ปี พ.ศ. 2539-2547 เพื่อหาพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมาก และพื้นที่ที่มีปัญหาการใช้ที่ดิน

4.2.1 การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วง ปี พ.ศ. 2539

สมัยก่อนที่จะมีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ชุมชนย่านมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นชุมชนเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลานานแล้ว พื้นที่ในบริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่สมบูรณ์จึงเหมาะเป็นที่อาศัย จึงทำให้มีวัฒนธรรมของการดำรงชีวิตต่างๆ มากมายอันได้แก่ การปลูกเรือนทำเป็นที่พักอาศัย การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์และอื่นๆ (น้อย สุวรรณ, 2547: สัมภาษณ์)

การใช้ที่ดินจากข้อมูลแผนที่ของกรมแผนที่ทหาร แสดงให้เห็นลักษณะการใช้ที่ดินของบริเวณพื้นที่ศึกษา ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่จะมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ชุมชนไม่หนาแน่น โดยชุมชน มีการใช้ที่ดินดังนี้

ตารางที่ 6 การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2539

ประเภทการใช้ที่ดิน	ตารางกิโลเมตร	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่อยู่อาศัย	0.629	393.13	5.17
พื้นที่เกษตรกรรม	7.425	4,640.63	61.01
พื้นที่ป่าไม้	3.882	2,426.25	31.90
พื้นที่สถาบันการศึกษา	0.004	2.50	0.03
พื้นที่สถาบันศาสนา	0.214	133.75	1.76
พื้นที่อุตสาหกรรม	0.016	10.00	0.13
รวม	12.17	7,606.25	100.00

แทรก แผนภาพที่ 2

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ประเภทการใช้ที่ดินสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภทดังตารางที่ 9 เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมากถึง ร้อยละ 61.01 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ พื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 31.90 พื้นที่อยู่อาศัย ร้อยละ 5.17 พื้นที่สถาบันศาสนา ร้อยละ 1.76 พื้นที่อุตสาหกรรม ร้อยละ 0.13 และพื้นที่สถาบันการศึกษา ร้อยละ 0.03

เมื่อวิเคราะห์จากแผนที่ 2 รูปแบบการใช้ที่ดินพบว่าเป็นการใช้ที่ดินในชนบท โดยการใช้ที่ดินที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือ พื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งกระจายอยู่รอบบริเวณชุมชน ระบบการผลิตในภาคการเกษตรเป็นระบบการผลิตแบบกึ่งยังชีพ มีการปลูกข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย มันแกว พริก สับปะรด กัญชง ไม้ยืนต้น ลำไย และพืชผักต่างๆ เพื่อบริโภค การใช้ที่ดินพื้นที่อยู่อาศัยมีการกระจุกตัวและแผ่ขยายไปตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก (เส้นทางหมายเลข 1) พื้นที่สถาบันการศึกษาและพื้นที่สถาบันศาสนา ลักษณะการใช้ที่ดินทั้งสองประเภทตั้งอยู่ในพื้นที่อยู่อาศัยในเขตชุมชน โดยพื้นที่อยู่อาศัยจะถูกล้อมรอบด้วยพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนพื้นที่ป่าไม้มีอยู่ทั้งทางทิศตะวันตกและทิศตะวันออกของพื้นที่ศึกษาโดยเป็นป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่อุตสาหกรรมอยู่ห่างไกลจากพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน พบว่าจะชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานแบบไม่มีการวางแผน โดยตั้งบ้านเรือนจะกระจายเป็นหย่อมๆ ในพื้นที่เกษตรกรรม และมีการตั้งบ้านเรือนตามเส้นทางคมนาคมเพราะมีความสะดวกในการเข้าถึง ประชาชนอยู่ในพื้นที่ไม่หนาแน่นมาก

4.2.2 การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วง ปี พ.ศ. 2547

จากการศึกษาข้อมูลและสำรวจภาคสนาม ทำให้ทราบถึงสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งตามประเภทตามลักษณะการใช้ที่ดินดังนี้

ตารางที่ 7 การใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ปี พ.ศ. 2547

ประเภทการใช้ที่ดิน	ตารางกิโลเมตร	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่อยู่อาศัย	0.492	307.5	4.04
พื้นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม	0.278	173.75	2.28
พื้นที่เกษตรกรรม	3.856	2,410.00	31.68
พื้นที่ป่าไม้	2.817	1,760.63	23.15
พื้นที่ดินว่างเปล่า	2.140	1,337.50	17.58
พื้นที่สถาบันการศึกษา	2.349	1,468.13	19.30
พื้นที่สถาบันศาสนา	0.214	133.75	1.76
พื้นที่อุตสาหกรรม	0.024	15.00	0.20
รวม	12.17	7,606.25	100.00

ประเภทการใช้ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2547 (ตารางที่ 7) ของชุมชนบริเวณพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 8 ประเภทคือ พื้นที่เกษตรกรรม มากถึง ร้อยละ 31.68 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ พื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 23.15 พื้นที่สถาบันการศึกษา ร้อยละ 19.30 พื้นที่ดินว่างเปล่า (นายทุน) ร้อยละ 17.58 พื้นที่อยู่อาศัย ร้อยละ 4.04 พื้นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ร้อยละ 2.28 พื้นที่สถาบันศาสนา ร้อยละ 1.76 และพื้นที่อุตสาหกรรม ร้อยละ 0.20

เมื่อวิเคราะห์จากแผนที่ 3 การใช้ที่ดินของชุมชนเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินในแบบเมือง เนื่องจากมีมหาวิทยาลัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน พบว่าการใช้ที่ดินที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ศึกษา พื้นที่ป่าไม้มีการใช้ที่ดินรองลงมา ส่วนพื้นที่ที่มีการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยมากที่สุดยังคงอยู่ทางทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษา คือทางฝั่งซ้ายของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 สำหรับการที่ดินที่เกิดขึ้นใหม่ คือการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม และที่ดินว่างเปล่าของนายทุน การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมยังคงอยู่ติดริมถนนทางหลวงหมายเลข 1 และถนนคอนกรีตของชุมชน สำหรับที่ดินว่างเปล่าของนายทุนนั้น ส่วนใหญ่จะเกิดในพื้นที่

เกษตรกรรมเดิมอยู่ทางทิศตะวันออก และอยู่ทางทิศตะวันตกบางส่วนของพื้นที่ศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้สร้างขึ้นบนเนื้อที่ป่าไม้สงวนแห่งชาติ และบนพื้นที่เกษตรกรรมบางส่วน โดยพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ถูกเวนคืน โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าปลูกต้นไม้ประเภทไม้ยืนต้น ในบริเวณที่เวนคืนก็จะได้ต้นละ 500 บาท แต่ถ้าเป็นพวกผัก พืชล้มลุกก็จะไม่ได้เงิน และการเวนคืนที่นั้น ได้ไร่ละ 50,000 บาท เมื่อชาวบ้านได้ถูกเวนคืนที่ดิน บางส่วนก็ขายให้กับนายทุน ทำให้ชาวบ้านบุกรุกเปิดพื้นที่ป่าไม้ ทางด้านทิศตะวันตก ทำให้กลายเป็นพื้นที่เปิดและป่าเสื่อมโทรม การบุกรุกพื้นที่ของเกษตรกรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2547 พบว่ามีขนาดของชุมชนหนาแน่น บริเวณริมถนนทางหลวงหมายเลข 1 หน้ามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลจาก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงต่อการขยายตัวของชุมชน ทำให้ประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการค้า นักศึกษา บุคลากรของมหาวิทยาลัย การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2547 นี้ ทำให้อัตราค่าเช่าของบ้าน อาคารพาณิชย์ มีอัตราค่าเช่าที่สูงขึ้นจากเดิมมาก ถ้าอยู่ติด ริมถนนทางหลวงหมายเลข 1

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน พบว่าจะชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานแบบไม่มีการวางแผน และการตั้งบ้านเรือนจะอยู่ในเขตเดิม แต่จะมีความหนาแน่นของพื้นที่อยู่อาศัยมากกว่าเพราะมีการสร้างอาคารพาณิชย์ บ้านเรือน ร้านค้าต่างๆ เกิดขึ้นในชุมชน การตั้งถิ่นฐานเป็นแบบตั้งไปตามเส้นคมนาคม และทั้งสองฝั่งของทางหลวงหมายเลข 1 สถานประกอบการต่างๆ เกิดขึ้น รวมทั้งในตรอก ซอย ก็เกิดร้านค้าต่างๆ ขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

4.2.3 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2539 - ปี พ.ศ. 2547

ตารางที่ 8 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (ระหว่างปี พ.ศ. 2539 - 2547)

ประเภทการใช้ที่ดิน	ขนาดพื้นที่ พ.ศ.2539		ขนาดพื้นที่ พ.ศ.2547		ผลต่างของพื้นที่	
	(ตร.กม.)	ร้อยละ	(ตร.กม.)	ร้อยละ	(ตร.กม.)	ร้อยละ
พื้นที่อยู่อาศัย	0.629	5.17	0.492	4.04	-0.137	2.87
พื้นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม			0.278	2.28	0.278	5.8
พื้นที่เกษตรกรรม	7.425	61.01	3.856	31.68	-3.569	74.8
พื้นที่เกษตรกรรม			2.140	17.58	2.140	44.85
พื้นที่ดินว่างเปล่า	3.882	31.90	2.817	23.15	-1.065	22.32
พื้นที่ป่าไม้	0.004	0.03	2.349	19.30	2.345	49.15
พื้นที่สถาบันการศึกษา	0.214	1.76	0.214	1.76	0	0
พื้นที่สถาบันศาสนา		0.13	0.024	0.20	0.008	49.15
พื้นที่อุตสาหกรรม	0.016					
รวม	12.17	100	12.17	100	±4.771	100

หมายเหตุ: เครื่องหมาย - หมายถึง พื้นที่ลดลง, + หมายถึง พื้นที่เพิ่มขึ้น, ± หมายถึง พื้นที่มีการเปลี่ยนแปลง

สำหรับรูปแบบและขนาดพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ในช่วงเวลา 9 ปีที่ผ่านมา (ระหว่าง พ.ศ. 2539 - 2547) โดยการนำแผนที่การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2539 และ ปี พ.ศ. 2547 มาซ้อนทับกัน (Overlay) โดยใช้เทคนิคของโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ซึ่งทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่เกิดขึ้นทั้งหมด และภาพการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแต่ละบริเวณ ซึ่งพบดังนี้

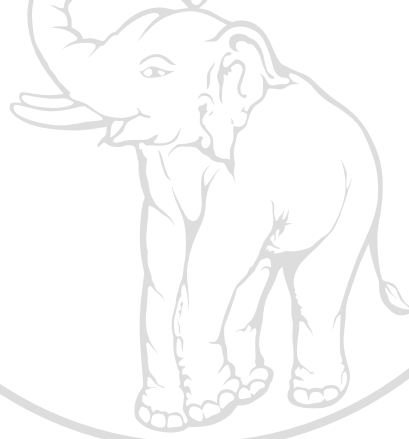
เปรียบเทียบลักษณะการกระจายของการใช้ที่ดินจากแผนที่ 4 และจากตารางที่ 8 พื้นที่เกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากที่สุด ปี พ.ศ. 2547 พื้นที่เกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากปี พ.ศ. 2539 มากถึง 3.569 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.33 รองลงมาคือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินลดลงจากปี พ.ศ. 2539 ถึง 1.065 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 8.75 และพื้นที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินลดลงจากปี พ.ศ.

2539 ถึง 0.137 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.87 เนื่องจากพื้นที่อยู่อาศัยบางส่วนได้เปลี่ยนเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นพื้นที่ 4.77 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 39.20 พื้นที่ที่เหลือยังมีลักษณะการใช้ที่ดินในลักษณะเดิมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึง ปี พ.ศ. 2547

พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น เดิมปี พ.ศ. 2539 ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่สถาบันการศึกษา 2.349 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 19.30 เพราะมีมหาวิทยาลัยเข้ามาก่อตั้งในพื้นที่ชุมชน รองลงมาคือพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่พาณิชยกรรม ถึง 0.278 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.28 และพื้นที่อุตสาหกรรม 0.008 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.07

มีพื้นที่ดินว่างเปล่าถึง 2.140 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 17.58 โดยพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรม และมีพื้นที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยคือ พื้นที่สถาบันศาสนา

CHIANG MAI UNIVERSITY 1964

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 9 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแยกตามประเภทการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2539 และปี พ.ศ. 2547

ประเภทการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงจากปี พ.ศ. 2539 - ปี พ.ศ. 2547			
ประเภทการใช้ที่ดิน	ตารางกิโลเมตร	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ที่ไม่เปลี่ยนแปลง	7.240	4,525.00	59.49
พื้นที่เกษตรกรรม ➤ พื้นที่อยู่อาศัย	0.034	21.25	0.28
พื้นที่เกษตรกรรม ➤ พื้นที่พาณิชยกรรม*	0.150	93.75	1.23
พื้นที่เกษตรกรรม ➤ พื้นที่สถานการศึกษา	1.405	878.13	11.54
พื้นที่เกษตรกรรม ➤ พื้นที่ดินว่างเปล่า	2.097	1,310.63	17.24
พื้นที่เกษตรกรรม ➤ พื้นที่อุตสาหกรรม	0.008	5.00	0.07
พื้นที่อยู่อาศัย ➤ พื้นที่พาณิชยกรรม*	0.128	80.00	1.05
พื้นที่อยู่อาศัย ➤ พื้นที่ดินว่างเปล่า	0.043	26.88	0.35
พื้นที่ป่าไม้ ➤ พื้นที่สถานการศึกษา	0.940	587.50	7.72
พื้นที่ป่าไม้ ➤ พื้นที่เกษตรกรรม	0.125	78.13	1.03
รวม	12.17	7,606.25	100.00

* พื้นที่พาณิชยกรรม หมายถึง พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่พาณิชยกรรม ที่มีประชากรอยู่รวมกันหนาแน่น

จากตารางที่ 9 พื้นที่เกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่ดินว่างเปล่า ถึงร้อยละ 17.24 รองลงมาคือ พื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่สถานการศึกษา ร้อยละ 11.54 พื้นที่ป่าไม้เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่สถานการศึกษา ร้อยละ 7.72 พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม ร้อยละ 1.23 พื้นที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม ร้อยละ 1.05 พื้นที่ป่าไม้เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ร้อยละ 1.03 พื้นที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ดินว่างเปล่า ร้อยละ 0.35 พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ร้อยละ 0.28

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

4.3 ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

4.3.1 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ

จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินดังกล่าว ทำให้พบว่ามีพื้นที่ที่มีปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากแผนที่ 5 ทำให้พบว่าพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วม มักเป็นพื้นที่ที่อยู่ทางทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา โดยพบว่าพื้นที่ที่มีปัญหามีทางฝั่งซ้ายและทางฝั่งขวาของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่จะพบว่าทางทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษามีสภาพพื้นที่ที่เป็นภูเขา และเป็นป่าสงวนแห่งชาติ โดยธรรมชาติ เมื่อมีฝนตก น้ำที่ไหลก็จะลงสู่ที่ทางเดินของน้ำ และที่ต่ำ ดังนั้นบริเวณชุมชนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินรอบชุมชน มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ บ้านเช่า ร้านค้า แต่เดิมมักไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมขัง เพราะสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัยมีไม่มาก และยังไม่มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ ระบบการจัดการน้ำ คลอง ห้วย น้ำไม่ขัง สามารถระบายได้ แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินโดยเปลี่ยนเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม พื้นที่ดินว่างเปล่า การก่อสร้างอาคารพาณิชย์ หอพัก ร้านค้า ได้มีการถมที่นั้นไปถมทับทางระบายของน้ำ และรวมไปถึงพวกอาคารพาณิชย์ หอพักเหล่านี้ด้วย เมื่อมีอาคารพาณิชย์ ก็ต้องมีกรบริโภคสิ่งของต่างๆ ทำให้มีขยะ และขยะในแต่ละวันนั้นมีปริมาณมาก และระบบการจัดการน้ำทิ้งของแต่ละที่นั้นไม่มีการจัดการที่ดี และไม่มียระบบ ทำให้เกิดการที่จะทิ้งน้ำก็ทิ้ง ลงในทางระบายน้ำ คูคลอง ลำห้วย โดยไม่มีการจัดการระบบการระบายน้ำเสีย จากเมื่อก่อนเคยหาปู หาปลาในคลองได้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีและชาวบ้านก็ไม่กล้าหาปลาในคลอง เพราะว่าสกปรกและมีน้ำเสียมาก

ตัวอย่างของพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมขังที่เห็นชัดที่สุดคือ โรงเรียนอนุบาลท่าสุตติคิมถนนทางหลวงหมายเลข 1 ถ้าฝนตกน้ำก็จะท่วมขังในโรงเรียนไม่สามารถระบายไปทางไหนได้ เพราะว่าพื้นที่ดินที่ติดโรงเรียนนั้นทางทิศเหนือติดกับพื้นที่ดินว่างเปล่าของนายทุนที่ถมที่ทิ้งไว้ ทางทิศใต้เป็นถนนคอนกรีต ทางด้านทิศตะวันตกของโรงเรียนก็เป็นพื้นที่อยู่อาศัย และหอพัก ทางด้านหน้านั้นถึงแม้จะมีท่อระบายน้ำ แต่ก็ไม่สามารถระบายได้ทันเพราะมีท่อขนาดเล็ก

การก่อสร้างอาคารบางแห่งไปขวางทางระบายน้ำ ทำให้น้ำไม่สามารถไหลไปทางไหนได้ และบางพื้นที่ที่ถมที่ที่เคยกักไว้ น้ำท่วมที่นา นาไม่สามารถระบายได้ทัน และไหลท่วมถนนเส้นทางหมายเลข 1 ทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ที่สัญจรไปมา และทำให้ข้าวที่ปลูก พืชไร่ต่างๆ เสียหายจากน้ำท่วมขังและปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือ ถนนในซอยมีความคับแคบ เพราะว่ามีอาคารพาณิชย์ขึ้นมาอย่างมากมาย

กลุ่มตัวอย่างที่หนึ่ง ผลจากแบบสอบถาม พบว่าระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านกายภาพ ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ซึ่งแยกระดับความคิดเห็นได้ดังนี้ (ตารางที่ 10)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับเห็นมากที่สุด

- การก่อสร้างอาคารสูง ($\bar{X} = 4.28$)
- ปัญหาขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 4.21$)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับเห็นมาก

- ปัญหาจราจรการใช้นน ($\bar{X} = 4.00$)
- ความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ ($\bar{X} = 3.95$)
- มีปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือน และพื้นที่เกษตรกรรม ($\bar{X} = 3.95$)
- การขยายตัวของที่อยู่อาศัยของชุมชน ($\bar{X} = 3.80$)
- ปัญหาภูมิทัศน์ ($\bar{X} = 3.75$)
- ปัญหาการลดลงของพื้นที่การเกษตร ($\bar{X} = 3.67$)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง

- ปัญหาคุณภาพอากาศ ($\bar{X} = 3.00$)
- ปัญหาคุณภาพดิน ($\bar{X} = 2.88$)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถแบ่งระดับได้ 3 ระดับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับเห็นมากที่สุดในการก่อสร้างอาคารสูง ซึ่งมีผลกระทบทางด้านกายภาพ รองลงมาคือ ประเด็น ปัญหาขยะมูลฝอย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับเห็นมากในประเด็นปัญหาจราจร การใช้นน ความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ ปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือน และพื้นที่เกษตรกรรม การขยายตัวของที่อยู่อาศัยของชุมชน ปัญหาภูมิทัศน์ ปัญหาการลดลงของพื้นที่การเกษตร และกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง พบว่าประเด็นปัญหาคุณภาพอากาศ และปัญหาคุณภาพดิน มีผลกระทบทางด้านกายภาพ ดังนั้นเห็นได้ว่า การก่อสร้างอาคารสูงและปัญหาขยะมูลฝอยมีผลกระทบทางด้านกายภาพในชุมชนมากที่สุด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

กลุ่มตัวอย่างที่สอง ผลจากการสัมภาษณ์มีดังนี้

ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสุด ได้กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ทำให้สภาพชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาบริการด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ฯลฯ ทั้งที่ก่อนที่จะสร้างมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้เคยขอรับงบประมาณเพื่อพัฒนาถนน ไฟฟ้า ฯ แต่ไม่ได้รับการสนับสนุน ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น” (สหรัช แก้วสุวรรณ, 2547: สัมภาษณ์)

จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินยังทำให้เกิดเป็นแหล่งพาณิชยกรรม เช่น หอพัก ห้องเช่า อาคารพาณิชย์ต่างๆ ตึกแถว ขึ้นมากมายสำหรับเป็นที่ประกอบการค้า (ร้านอาหาร ร้านมินิมาร์ท) และทำธุรกิจบริการประเภทต่างๆ เช่น ร้านถ่ายเอกสาร คลินิกเอกชน ทำให้ชุมชนมีบริการต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในชุมชนมากขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินยังทำให้เกิดเป็นแหล่งพาณิชยกรรม เช่น หอพัก ห้องเช่า อาคารพาณิชย์ต่างๆ ตึกแถว ขึ้นมากมายสำหรับเป็นที่ประกอบการค้า (ร้านอาหาร ร้านมินิมาร์ท) และทำธุรกิจบริการประเภทต่างๆ เช่น ร้านถ่ายเอกสาร คลินิกเอกชน ทำให้ชุมชนมีบริการต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในชุมชนมากขึ้น

ผลกระทบทางด้านกายภาพที่เป็นปัญหาต่อชุมชน จากการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนในย่านมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พบว่าเมื่อมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพที่เห็นได้ชัด คือ

1) การขยายตัวของพื้นที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะเป็นที่อยู่อาศัยในรูปแบบอาคารพาณิชย์ ตึกแถว หอพักนักศึกษา บ้านเช่า ห้องเช่า ร้านค้าต่างๆ เกิดขึ้นมากมายสำหรับเป็นที่ประกอบการค้า และทำธุรกิจบริการประเภทต่างๆ และยังทำให้ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงมีกิจกรรมด้านบริการต่างๆ เกิดขึ้นมาก เกิดเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของพื้นที่อยู่อาศัยในแนวราบเป็นแนวตั้งในรูปของอาคาร โดยอยู่อาศัยแบบหอพัก อาคารพาณิชย์ เป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนเอื้อประโยชน์ให้แก่คนต่างถิ่น และนักศึกษา อาคารสูงเหล่านี้ได้สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบ โดยได้รับผลกระทบจากการสูญเสียความเป็นส่วนตัว การถูกอาคารสูงบดบังทัศนียภาพ รวมทั้งความเสียหายที่เกิดแก่อาคารของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบอันเนื่องมาจากแรงสั่นสะเทือนของการตอกเสาเข็มขณะก่อสร้างอาคารสูง (ภาพที่ 1)

2) การใช้ที่ดินผิดประเภท เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เมื่อมีการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จากการสำรวจพื้นที่เกษตรกรรมจำนวนมากถูกกว้านซื้อโดยนายทุนและมีการถมที่พื้นที่เกษตรกรรม เกิดปัญหาการลดลงของพื้นที่เกษตรกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดินได้เปลี่ยนแปลงไป โดยการซื้อขายให้กับคนต่างถิ่น ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม หรือพื้นที่ว่างเปล่า และได้เปลี่ยนเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม (ภาพที่ 2)

3) การจราจร เมื่อมีคนเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนกันมาก และบริเวณชุมชนก็มีอาคารพาณิชย์ หอพัก ร้านค้าต่างๆ เกิดกิจกรรมมากมาย มีการขับขีรถอย่างไม่เป็นระเบียบ โดยเฉพาะนักศึกษาจะมีการขับขีรถจักรยานยนต์ออกจากซอย แล้วย้อนกลับมาเพื่อข้ามถนนไปยังอีกฝั่ง ทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง และบริเวณถนนนั้น ไม่มีทางเดินเท้าสำหรับคนเดิน ทำให้คนเดินบนถนนปะปนกับรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ นอกจากนี้บริเวณริมถนนในชุมชนสถานประกอบการ เช่น ร้านอาหาร ตลาด ทำให้ผู้คนเข้าไปใช้บริการกันมาก และมีการจอดรถบริเวณริมถนน มักไม่เข้าไปจอดในบริเวณที่จัดไว้ให้ ทำให้เกิดอันตรายได้และการจราจรติดขัด (ภาพที่ 4)

4) มลภาวะทางอากาศ สาเหตุมาจากการก่อสร้างและไหล่นถนนที่เป็นดิน นอกจากนี้ยังมีฝุ่น คิวบิก จากการเผาเศษหญ้า เศษวัสดุ และขยะ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบจัดเก็บและกำจัดขยะไร้ประสิทธิภาพ

5) มลภาวะทางน้ำ สาเหตุมาจากขาดการควบคุมการระบายน้ำเสียของอาคารประเภทต่างๆ ลงสู่ทางน้ำสาธารณะ ซึ่งผู้ประกอบการเจ้าของหอพัก ต่อท่อระบายน้ำทิ้งลงสู่ลำห้วยพลู หรือทางน้ำสาธารณะโดยตรง ส่งผลกระทบในเรื่องน้ำในการอุปโภคบริโภค เมื่อมีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่มากทำให้เกิดปัญหาการระบายน้ำเสีย มีการปล่อยน้ำทิ้งลงตามลำเหมืองลำห้วย ทำให้เกิดน้ำเน่าเสียและยังทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง เนื่องจากมีการสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเภทอาคารพาณิชย์ หอพัก บ้านเช่า โดยสร้างขวางทางระบายน้ำทำให้น้ำไม่สามารถระบายได้ทันและมีการถมที่ ชาวบ้านในพื้นที่ได้เล่าว่า “โดยเฉพาะพื้นที่ตรงบริเวณฝั่งตะวันตกเป็นที่ราบเชิงเขา แต่เดิมเป็นที่กักเก็บน้ำฝน เวลาฝนตกลงมาสามารถเก็บน้ำฝนได้ แต่บ่เดี๋ยวนี้พื้นที่นี้ถูกนำไปสร้างเป็นหอพัก ทำฮื่อเวลาฝนตก บ่มีที่กักเก็บน้ำ น้ำจึงไหลลงสู่ที่ต่ำ และบริเวณพื้นที่ลุ่มต่ำนั้นยังมีการสร้างอาคารพาณิชย์ หอพักขึ้นมามากมายขวางทางน้ำไหลอีก ทำให้เกิดน้ำท่วมเกิดขึ้น” (สายทอง หลวงสุภา, 2547: สัมภาษณ์)

อาจารย์โรงเรียนห้วยพลู กล่าวว่า “บริเวณโรงเรียนห้วยพลูพิทยานี้ ด้านหน้าติดถนน ด้านข้างนั้นมีการถมพื้นที่ไว้สูง และทางด้านหลังติดกับหอพัก และพื้นที่เกษตรกรรม เวลาฝนตก น้ำไม่สามารถระบายไปที่ไหนได้ น้ำก็จะท่วมขังในโรงเรียน ท่อระบายน้ำก็วางท่อไว้ไม่ลึก และมีเศษขยะ สิ่งปฏิกูลติดอยู่ เวลาฝนตกที่ น้ำจึงท่วม” (บัลลังก์ รุกขชาติ, 2547: สัมภาษณ์)

6) มลภาวะทางทัศนียภาพ สาเหตุมาจากขาดการควบคุมดูแลด้านการวางผัง ไม่ว่าจะอาคารพาณิชย์ หอพัก บ้านเช่า ซึ่งมีลักษณะการต่อเติมเพิ่มสี่ชั้น มีการใช้วัสดุใหม่ก่อสร้างรวมไปถึงป้ายโฆษณา ร้านค้าต่าง ๆ ที่ติดตั้งอย่างไม่เป็นระเบียบทำให้ขาดเอกลักษณ์ของล้านนา (ภาพที่ 3)

7) มลภาวะทางด้านขยะ เมื่อมีผู้เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนมากมีการอุปโภคบริโภคมากขึ้นและเกิดกิจกรรมต่างๆ มากมาย ทำให้เกิดปัญหาขยะซึ่งมีปริมาณมากขึ้นและไม่มีที่กำจัดขยะพอเพียง โดยตัวแทนชุมชนกล่าวว่าตอนนี้ยังคงลงในเรื่องสถานที่กำจัดขยะไม่ได้เพราะชาวบ้านไม่ต้องการให้สถานที่ทิ้งขยะมาอยู่ใกล้บ้านเรือนของตน วิธีกำจัดขยะของชุมชนมีสองวิธี วิธีแรกคือชาวบ้านจะจัดการกับขยะเอง โดยการเผาหรือฝังกลบของแต่ละครัวเรือน วิธีที่สองจะทำการให้รถเก็บขยะของเอกชนมาเก็บโดยนำไปกำจัดในเตาเผาขยะ ซึ่งเตาเผาขยะนี้มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ที่ให้บริการนี้มักจะเป็นพวกร้านค้า หอพัก อาคารพาณิชย์ต่างๆ (ฝ่าว สุวรรณ, 2547: สัมภาษณ์)

8) ทรัพยากรป่าไม้ลดลง พื้นที่เกษตรกรรมได้ถูกนายทุนกว้านซื้อไปเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกษตรกรต้องบุกรุกพื้นที่ป่าทางด้านตะวันตกเพื่อบุกเบิกที่ทำกินใหม่ต่อไปอีก ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากที่เกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน และบางส่วนได้ขายที่ดินทำกินจึงพากันบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อบุกเบิกพื้นที่ทำกินใหม่ (ภาพที่ 8)

4.3.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างที่หนึ่ง ผลจากแบบสอบถาม พบว่าระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) ซึ่งแยกระดับความคิดเห็นได้ดังนี้ (ตารางที่ 11)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในระดับเห็นมากที่สุด

- ราคาที่ดินเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.55$)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในระดับเห็นมาก

- รายได้และมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.78$)
- รายได้จากการทำธุรกิจเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.74$)
- รายได้จากการทำเกษตรลดลง ($\bar{X} = 3.57$)
- หนี้สินเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.50$)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถแบ่งระดับได้ 2 ระดับ กลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับเห็นมากที่สุดพบในประเด็นราคาที่ดินเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับเห็นมากพบในประเด็นรายได้และมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น รายได้จากการทำธุรกิจเพิ่มขึ้น รายได้จากการทำเกษตรลดลง หนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้นเห็นได้ชัดว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ทำให้ราคาที่ดินเพิ่มขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

กลุ่มตัวอย่างที่สอง ผลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้ประโยชน์มักจะเป็นกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพด้านธุรกิจต่างๆ และกลุ่มบุคคลภายนอกที่เข้ามาอยู่ในชุมชน ซึ่งมีการประกอบอาชีพต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะการประกอบธุรกิจค้าขายและหอพักเกิดขึ้นมากเพราะคิดว่าการประกอบธุรกิจประเภทนี้รายได้ดี

ผู้นำหมู่บ้าน กล่าวว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดกิจกรรม เกิดอาชีพต่างๆ ในชุมชน ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบธุรกิจบริการต่างๆ และยังทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นมาจากเดิมหลายเท่า โดยเฉพาะผู้ที่มีพื้นที่ในตติริมถนนและใกล้มหาวิทยาลัย (แก้ว อารีย์, 2547: สัมภาษณ์)

กลุ่มนักศึกษาได้กล่าวว่า ทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น เพราะเมื่อมีผู้คนเข้ามาอยู่มากขึ้น ทำให้เกิดบริการรถสองแถวขึ้น

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาต่อชุมชน ตัวแทนของชุมชน ได้กล่าวว่า ชาวบ้านดั้งเดิมนั้นไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมาก เพราะส่วนใหญ่เป็นคนยากจนยังทำอาชีพทางด้านเกษตรกรรมอยู่ บางคนไม่มีที่ดินทำกินต้องไปเช่าที่ดิน การปลูกข้าวในที่นาได้ผลผลิตน้อย เพราะเกิดน้ำท่วม การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการนำพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรไปใช้เพื่อการอื่น นับว่าเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างยิ่ง การขาดแคลนที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของผู้มีรายได้น้อย คือ ผู้ที่มีรายได้น้อยไม่สามารถหาที่อยู่อาศัยในบริเวณนี้ได้เพราะที่ดินมีราคาสูงขึ้น เหมาะสำหรับธุรกิจด้านพาณิชย์กรรมมากกว่าสำหรับอยู่อาศัย (ยุพิน อะทะวงค์ษา, 2547: สัมภาษณ์)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ เช่น เดิมเป็นเกษตรกรได้เปลี่ยนอาชีพมาเป็นแรงงานรับจ้างมากขึ้น ทำให้แรงงานในภาคเกษตรกรรมลดลง อันเป็นผลมาจากการขายที่ดินที่ใช้ทำกิจกรรมเมื่อขายที่ดินไปทำให้เกษตรกรขาดพื้นที่ทำกิน อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพอิสระผู้ประกอบการสามารถหยุดงานตามความจำเป็น แม้บางวันจะไม่ทำงานแต่พวกเขายังคงได้รับประโยชน์จากผลิตผลทางการเกษตรเท่าเดิม แต่เมื่อพวกเขาต้องเปลี่ยนอาชีพกลายเป็นแรงงานรับจ้างรายวันซึ่งต้องขึ้นต่อนายจ้าง การหยุดงานหมายถึงการขาดรายได้ของวันนั้นๆ ซึ่งพวกเขาจะไม่ได้รับการชดเชย นอกจากนั้น ยังมีการเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรมบริการมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากคนมีกำลังซื้อมากขึ้นจึงทำให้มีผู้ประกอบการค้าขายเพิ่มมากขึ้น (จิตติกรณ์ กั้นทะมา, 2547: สัมภาษณ์)

4.3.3 ผลกระทบทางด้านสังคมและประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่หนึ่ง ผลจากแบบสอบถาม พบว่าระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและประชากร โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.51$) ซึ่งแยกระดับความคิดเห็นได้ดังนี้ (ตารางที่ 12)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับเห็นมาก

- ประชากรเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 4.06$)
- การศึกษาดีขึ้น ($\bar{X} = 3.67$)
- ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชนน้อยลง ($\bar{X} = 3.45$)
- วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิม ($\bar{X} = 3.44$)

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับเห็นปานกลาง

- ปัญหาวัยรุ่น (การเกิดอาชญากรรม ลักขโมย ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท) มากขึ้น ($\bar{X} = 3.31$)
- การเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโสน้อยลง ($\bar{X} = 3.18$)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถแบ่งระดับได้ 2 ระดับ กลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับเห็นมากพบในประเด็นประชากรเพิ่มมากขึ้น การศึกษาดีขึ้น ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชนน้อยลง วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิม ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยในระดับเห็นปานกลางพบในประเด็นปัญหาวัยรุ่น (การเกิดอาชญากรรม ลักขโมย ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท) มากขึ้น การเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโสน้อยลง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

กลุ่มตัวอย่างที่สอง ผลจากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

ผลกระทบทางด้านสังคมและประชากรที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

1) การศึกษาของเยาวชนในชุมชนดีขึ้น แต่เดิมคนในชุมชนส่วนใหญ่จะจบชั้นประถมศึกษา เมื่อมีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเกิดขึ้นทำให้เกิดสถานประกอบการธุรกิจเกิดขึ้น ทำให้เกิดแรงจูงใจในเยาวชนของชุมชนต้องการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป และยังได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในการเข้าศึกษาต่อด้วย

2) คุณภาพชีวิต และสุขภาพอนามัยสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนได้รับการส่งเสริมดูแลจากองค์กรของรัฐ สุขภาพและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนก็ดีขึ้นจากเดิม

ผลกระทบทางด้านสังคมและประชากรที่เป็นปัญหาต่อชุมชน

1) วิถีชีวิตและค่านิยม จากการสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน พบว่าวิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิมมาก ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มลดลงและการเชื่อฟังเคารพผู้สูงอายุลดน้อยลงเพราะเมื่อมีคนต่างถิ่นเข้ามาพักอาศัยร่วมในชุมชน ทำให้แต่ละคนซึ่งมาจากต่างถิ่นต่างมีค่านิยม ความเชื่อทางวัฒนธรรมเดิมของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากคนในชุมชนดั้งเดิม และคนต่างถิ่นเหล่านี้ไม่สนใจที่จะปรับตัวให้เข้าชุมชนดั้งเดิม คนในหมู่บ้านเองบางส่วน ต่างก็ต้องการดำเนินชีวิตตามแบบคนต่างถิ่น โดยเห็นว่าวิถีชีวิตและค่านิยมของคนต่างถิ่น เป็นวิถีของคนในสังคมเมืองที่มีความทันสมัย ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น ความสัมพันธ์ในชุมชนห่างเหินกันออกไปมาก โดยคิดว่าชุมชนของตนเป็นสังคมชนบทมีความลำหลังโดยขณะเดียวกันคนหนุ่มสาวที่เป็นคนดั้งเดิมของชุมชน ต่างก็ชื่นชอบวิถีการดำเนินชีวิตตามแบบสมัยนิยมหรือสมัยใหม่ (พิรุณ คำวัง, 2547: สัมภาษณ์)

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินกลายเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมทำให้มีคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอาศัยและประกอบธุรกิจประเภทต่างๆ ในชุมชน ทำให้เกิดการผสมผสานของกลุ่มคนจากต่างถิ่นมารวมกัน กลายเป็นชุมชนใหม่และไม่มีกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนรู้จักสนิทสนมกันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ทำให้คนในชุมชนไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นเหมือนสังคมของชุมชนดั้งเดิม ที่เคยมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน เป็นพี่น้องกัน มีวัฒนธรรมชุมชนสืบทอดกันมา (นงลักษณ์ ไปเร็ว, 2547: สัมภาษณ์)

2) การสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา ลักษณะบ้านหรืออาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เป็นรูปทรงสมัยใหม่มากขึ้น ทำให้ขาดเอกลักษณ์ของอาคารบ้านแบบล้านนาและภาษาพูดที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน และเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นกำลังไม่ได้รับการสืบทอดเพราะวัฒนธรรมส่วนกลางเข้ามาครอบงำ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน

3) การอพยพแรงงาน เกษตรกรที่ขายที่ดินไปแล้วกลายเป็นเกษตรกรรับจ้างหรือแรงงานไร้ฝีมือในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งได้รับค่าแรงค่อนข้างต่ำและไม่มีความมั่นคง อาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่รุนแรงในอนาคตได้ นอกจากนี้สภาพของการมีอาชีพรับจ้างก็ไม่เอื้อให้สามารถดำรงชีวิตแบบเดิมที่มีวัฒนธรรม ประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้

4) ช่องว่างระหว่างรายได้ของประชาชนมีมากขึ้น จากเดิมที่คนในสังคมมีฐานะไม่แตกต่างกันมาก เมื่อมีการขายที่ดินในแถวชุมชนทำให้เกษตรกรกลายเป็นเศรษฐี มีบ้านหลังใหญ่ มีรถยนต์ขับ และทำให้กลุ่มที่มีอาชีพนายหน้าหรือมีธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีฐานะแตกต่างจากคนอื่นในสังคมมากกว่าในอดีตมีกำลังซื้อทางเศรษฐกิจมากขึ้นจึงทำให้สินค้าอุปโภคบริโภคหลายชนิด โดยเฉพาะรถยนต์ รถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ กลายเป็นเครื่องแสดงสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และทำให้คนจำนวนหนึ่งแม้จะยากจนก็ต้องขวนขวายหาสินค้าเหล่านี้มาครอบครอง

5) ปัญหาความปลอดภัย เมื่อมีผู้คนต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัย หรือมาทำงานกันมากขึ้น มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาเงินเฟ้อ และความฟุ้งเฟ้อในสังคม ล้วนเป็นสาเหตุจูงใจทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้

6) ปัญหาวัยรุ่น เพราะชุมชนเหล่านี้มักมีหอพัก บ้านเช่าต่างๆ มากมาย สำหรับนักศึกษา มาอยู่อาศัย ส่วนใหญ่เพิ่งจะเริ่มแยกออกจากผู้ปกครองมาพักอาศัยโดยลำพัง ดังนั้น ทำให้มีอิสระในการดูแลตนเอง มีการประพฤติตัวไม่เหมาะสม ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย มั่วสุม เช่น ดื่มเหล้า การพนัน ฯลฯ

ตารางที่ 5 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เห็นด้วย			
1. เศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดีและมีเงินออม	23 (10)	80 (34.8)	97 (42.2)	29 (12.6)	1 (0.4)	3.41	.851	มาก
2. รายได้ส่วนใหญ่มาจากการธุรกิจ หอพัก ค่าขาย การเกษตร	35 (15.2)	92 (40)	81 (35.2)	19 (8.3)	3 (1.3)	3.60	.890	มาก
3. โอกาสในการหางานทำมีมากขึ้น	22 (9.6)	98 (42.6)	91 (39.6)	17 (7.4)	2 (0.9)	3.53	.802	มาก
4. ที่ดินทำกินมีน้อยลง	37 (16.1)	81 (35.2)	72 (31.3)	29 (12.6)	11 (4.8)	3.45	1.055	มาก
5. ขยายตัวของเมืองทำให้วัฒนธรรม ชุมชนดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป	24 (10.4)	96 (41.7)	77 (33.5)	25 (10.9)	8 (3.5)	3.45	.941	มาก
6. คนในท้องถิ่นไม่ย้ายไปอยู่ที่อื่น	10 (4.3)	61 (26.5)	97 (42.2)	51 (22.2)	11 (4.8)	3.03	.924	ปานกลาง
7. การบริการสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน) ในชุมชนดีขึ้น	21 (9.1)	63 (27.4)	79 (34.3)	55 (23.9)	12 (5.2)	3.11	1.039	ปานกลาง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เห็นด้วย			
8. เกิดกิจกรรมการบริการด้านสันตนา- การ เช่น ฝึบ คาราโอเกะ ในชุมชน	11 (4.8)	78 (33.9)	67 (29.1)	64 (27.8)	10 (4.3)	3.07	.991	ปานกลาง
9. เกิดปัญหาสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาลัก ขโมย ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท	20 (8.7)	72 (31.3)	71 (30.9)	55 (23.9)	12 (5.2)	3.14	1.045	ปานกลาง
10. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อย ลง	21 (9.1)	69 (30)	98 (42.6)	40 (17.4)	2 (0.9)	3.29	.890	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย						3.31	0.943	ปานกลาง

ตารางที่ 10 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านกายภาพจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก/ เหมือนเดิม			
1. การขยายตัวของที่อยู่อาศัยของชุมชน	34 (14.8)	129 (56.1)	56 (24.3)	9 (3.9)	2 (0.9)	3.80	.767	มาก
2. ความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่	55 (23.9)	121 (52.6)	43 (18.7)	9 (3.9)	2 (0.9)	3.95	.813	มาก
3. การก่อสร้างอาคารสูง	113 (49.1)	113 (49.1)	22 (9.6)	7 (3.0)	4 (1.7)	4.28	.888	มากที่สุด
4. มีปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือน และพื้นที่เกษตรกรรม	42 (18.3)	81 (35.2)	52 (22.6)	49 (21.3)	6 (2.6)	3.45	1.096	มาก
5. ปัญหาขยะมูลฝอย	119 (51.7)	63 (27.4)	30 (13)	13 (5.7)	5 (2.2)	4.21	1.015	มากที่สุด
6. ปัญหาคุณภาพอากาศ	28 (12.2)	56 (24.3)	61 (26.5)	57 (24.8)	28 (12.2)	3.00	1.213	ปานกลาง
7. ปัญหาคุณภาพดิน	17 (7.4)	62 (27)	60 (26.1)	59 (25.7)	32 (13.9)	2.88	1.171	ปานกลาง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก/ เหมือนเดิม			
8. ปัญหาการลดลงของพื้นที่การเกษตร	52 (22.6)	88 (38.3)	59 (25.7)	23 (10)	8 (3.5)	3.67	1.043	มาก
9. ปัญหาจราจรการใช้ถนน	62 (27)	113 (49.1)	50 (21.7)	3 (1.3)	2 (0.9)	4.00	.787	มาก
10. ปัญหาภูมิทัศน์	43 (18.7)	106 (46.1)	64 (27.8)	14 (6.1)	3 (1.3)	3.75	.875	มาก
รวมค่าเฉลี่ย						3.67	0.967	มาก

ตารางที่ 11 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก/ เหมือนเดิม			
1. รายได้จากการทำเกษตรลดลง	37 (16.1)	96 (41.7)	67 (29.1)	22 (9.6)	8 (3.5)	3.57	.985	มาก
2. รายได้จากการทำธุรกิจเพิ่มขึ้น	50 (21.7)	99 (43.0)	60 (26.1)	14 (6.1)	7 (3.0)	3.74	.966	มาก
3. รายได้และมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น	50 (21.7)	100 (43.5)	63 (27.4)	14 (6.1)	3 (1.3)	3.78	.899	มาก
4. หนี้สินเพิ่มขึ้น	37 (16.1)	84 (36.5)	75 (32.6)	24 (10.4)	10 (4.3)	3.50	1.023	มาก
5. ราคาที่ดินเพิ่มขึ้น	151 (65.7)	59 (25.7)	15 (6.5)	5 (2.2)	-	4.55	.715	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย						3.82	0.918	มาก

ตารางที่ 12 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมและประชากรจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก/ เหมือนเดิม			
1. วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป จากดั้งเดิม	27 (11.7)	27 (11.7)	96 (41.7)	23 (10.0)	13 (5.7)	3.44	1.012	มาก
2. การศึกษาดีขึ้น	34 (14.8)	102 (44.3)	79 (34.3)	14 (6.1)	1 (0.4)	3.67	.817	มาก
3. ประชากรเพิ่มมากขึ้น	76 (33)	109 (47.4)	32 (13.9)	9 (3.9)	4 (1.7)	4.06	.884	มาก
4. การเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโส น้อยลง	12 (5.2)	73 (31.7)	102 (44.3)	31 (13.5)	12 (5.2)	3.18	.916	ปานกลาง
5. ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชน น้อยลง	15 (6.5)	109 (47.4)	72 (31.3)	32 (13.9)	2 (0.9)	3.45	.843	มาก
6. ปัญหาวัยรุ่น (การเกิดอาชญากรรม ลักขโมย ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท) มากขึ้น	28 (12.2)	82 (35.7)	64 (27.8)	46 (20.0)	10 (4.3)	3.31	1.060	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย						3.51	0.922	มาก